

De *Werkgroep Liturgie* denkt na over de vorm van de eredienst. Deze keer wil ik graag samen met u kijken naar **liturgie, relipop¹ en popmuziek** en de volgende gedachten met u delen ter overweging.

De kerken in ons land zijn 's zondags vooral gevuld met mensen boven de vijftig jaar oud. Jongeren zie je niet of heel weinig. Is hier misschien sprake van botsende culturen in o.a. de kerkmuziek? Zou daarom popmuziek (met elektrische gitaren, bas gitaar, drums en synthesizer) of relipop tijdens de eredienst de jeugd niet opnieuw naar de kerk kunnen brengen? Moet de kerkmuziek geheel of gedeeltelijk wijken voor de producten van de populaire belevingscultuur? Misschien geen slecht idee op het eerste gezicht. Maar klopt dat wel?

Op kerkmuzikaal gebied is er veel keuze gekomen. Via radio en tv, geluidsdragers en internet breidt de liederenschat enorm uit. In veel kerken beperkt men zich niet meer tot het nieuwe Liedboek. En gaandeweg wint de populaire muziek terrein. In de jaren zeventig waren het de combo's. Nu zijn het de praisebands (aanbiddingbands) en andere muziekgroepen die, vooral in jeugddiensten, de begeleiding verzorgen. Dat kan bestaan uit een liedrepertoire van o.a. gospel, opwekking, 'Psalmen voor Nu' tot aan popmuziek toe. Dat roept vaak discussie en weerstand op. Er zijn voor en tegenstanders van deze muziek in de kerk. Tegenstanders vinden het niet goed genoeg of niet passend in de kerk. Kerkmusici liggen soms dwars en zoeken hun heil elders. Door anderen wordt het klassieke kerklied als ouderwets, saai en afstandelijk ervaren. In het populaire kerklied 'beleeft' men veel meer. En dat is belangrijk, want de hedendaagse mens wil iets 'beleven'. Het tegemoetkomen aan de toenemende wens naar relipop en popmuziek ten koste van de gevestigde klassieke-kerkliedcultuur, is dat populisme?

Kerkelijke leiders en kerkmusici hebben goede bedoelingen. Zij willen de betrokkenheid van de kerkleden vasthouden. Met lange tanden ouderwetse liederen blijven zingen omdat we het altijd zo gedaan hebben, wil niemand. Het kerklied is bedoeld als uitingsvorm van de gemeente. Dat zal dan ook door (nagenoeg) de gehele gemeente zo ervaren moeten kunnen worden. De toegenomen behoefte aan beleving is er nu eenmaal. Het lijkt wijs en juist daar rekening mee te houden. Maar in hoeverre, en op welke manier? Hoe moeten we omgaan met de relipop en popmuziek binnen de kerk?

The Beatles of Michael Jackson hebben mooie liedjes geschreven. Maar in kwalitatief opzicht zijn ze toch van een geheel andere orde dan de muziek van Bach. Hier staan grootheden uit verschillende stijlen tegenover elkaar. Anders gezegd: klassieke muziek heeft meer vermogen tot het laten ontstaan van wat bedoeld wordt in de eredienst dan popmuziek. Vanzelfsprekend moet die betekenis echt worden toegekend door de luisteraar. Als deze er niets in hoort, betekent deze muziek ook niets voor de luisteraar. Men moet dan ook leren luisteren naar muziek. Dat de betekenis van muziek geheel samenvalt met de betekenis die de luisteraar eraan geeft, valt te betwijfelen.

---

¹ Relipop is populaire religieuze muziek. Het is evenals eigentijdse populaire muziek (popmuziek) een verzamelnaam voor tal van stijlen in de muziek. De term 'popmuziek' is nauw verbonden met termen als jeugdcultuur, massacultuur en commercie.

Zeker, wat mensen met muziek bedoelen, is een sociaal en onderling belevingsproces. Men moet met bepaalde muziek vertrouwd raken. Dan kan men muziek beter op haar waarde beoordelen. En de mate waarin men vertrouwd met muziek is, bepaalt voor een groot deel in hoeverre men die muziek als verrassend of als nietszeggend ervaart. Toch kun je de conclusie niet zomaar trekken dat de waarde van muziek betrekkelijk en persoonlijk is. Wij maken, hier en nu, allen onderdeel uit van onze cultuur. Die heeft zich ontwikkeld gedurende eeuwen. Die cultuur kun je als een gezamenlijk ijkpunt beschouwen. Deskundigen, dat zijn hier o.a. kerkmusici, hebben daarom het vermogen te bepalen wat goed en minder goed is. Die oordelen kunnen in de loop van de tijd verschuiven. Maar in het algemeen gesproken zijn deze deskundigen het in hoge mate met elkaar eens. Kwaliteitsoordeel is dus iets anders dan het volgen van een smaak; Beatles van een andere orde dan Bach. Gevoel voor kwaliteit moet je leren, ook in de kerk.

Je kunt muziek goed vinden zonder ervan te houden. Niet alle mensen houden b.v. van Joseph Haydn (Oostenrijkse componist 1732 - 1809). Toch kun je niet beweren dat zijn muziek niet goed is. Kwaliteitsoordeel zegt nog niets over de betekenis die muziek voor mensen kan hebben. Dat is dan ook vaak aan de orde als het gaat om relipop of popmuziek. Mensen houden ervan, het betekent veel voor ze. Wat kan het ze schelen dat die muziek door de deskundigen minder goed wordt gezien? Zij beleven er veel aan! Op het moment dat een klassieke kerkmusicus zich negatief uitlaat over relipop of popmuziek wordt hij dan ook al snel als elitair of hoogliturgisch bestempeld; wat dan uiteraard niet positief bedoeld wordt. Spannender wordt het bij de vraag welke gevolgtrekkingen het oordeel van de deskundige moet hebben. Hoe zwaarwegend is het, dat het klassieke kerklied beter zou zijn dan het populaire kerklied? De relipop heeft misschien wel kwaliteiten die het veel geschikter maken voor de kerk in deze tijd, dan het klassieke kerklied. Een vaak gehoord standpunt is dat de kerkmuziek moet aansluiten bij de huidige heersende popmuziek cultuur. Dit vooral vanwege het missionaire² karakter van de kerk. Als je met muziek een buitenkerkelijke wilt bereiken, moet je dat doen in een stijlvolle taal die hij kent. Maar moet dat dan om die reden ook de heersende muzikale cultuur in de eredienst zijn? Geldt hier de macht van het getal? Welke visie heb je op wat de kerk zou moeten zijn. Je zou er de mening op kunnen nahouden, dat je in dit opzicht juist onderscheid moet aanbrengen tussen kerk en wereld, en dat de kerk er een eigen muzikale stijl op zou moeten nahouden.

Een andere belangrijke reden dat relipop en popmuziek in toenemende mate wordt gepropageerd als geschikt voor de kerk is dat mensen er veel bij 'beleven'. Het gaat dan vooral om het vermogen van deze muziek om je door muziek in vervoering te brengen. Naarmate dit zingen ons meer meesleept, kan dit ook gepaard gaan met een gevoel van aanbidding. Echter, het kerklied heeft méér functies dan alleen meeslepend te zijn en aanbidding op te wekken.

Daar zijn ook de rituele -, de verkondigende -, de pastorale - en stijlvolle functie van het kerklied. De meeste liederen vertonen een combinatie van die functies. Als het goed is, komen ze alle wel in meer of mindere mate in een kerkdienst aan bod. Fixeren op de aanbeddende functie leidt tot eenzijdigheid. Beleving is belangrijk. Het zou slecht zijn als een kerkganger niets beleeft aan de liederen in een dienst. Maar het is niet het enig belangrijke.

---

² missionaire, dat wil zeggen met betrekking tot zending; verspreiding van het evangelie.

De relipop is sterk in het oproepen van emotionele werking. Ligt hier dan misschien ook een uitdaging voor de klassieke kerkmuziek, om hier een sterker accent op te leggen? Overigens is die tendens al lang gaande. Te denken valt aan o.a. de muziek van componisten als Bernard Huijbers, Antoine Oomen en Tom Löwenthal. Daarnaast is er de toenemende invloed van de doorgaans warmere en stromende Anglicaanse kerkmuziek.

Lang niet alles is hiermee gezegd. Dit is daarom het eerste gedeelte over liturgie, relipop en popmuziek. Het vervolg, het tweede gedeelte, kunt u lezen in de 'Samenspraak' van oktober 2015.